

Literatura i arts plàstiques a les escoles

Pere Martí i Bertran

Que la literatura i les arts plàstiques sempre han anat de bracet no crec pas que hi hagi gaire gent que ho dubti. A tall d'exemple només citaré les nombroses interpretacions plàstiques que s'han fet de *La divina Comèdia*, del Quixot o dels drames de Shakespeare, pel que fa a literatura universal. Pel que fa a la nacional permeteu-me també d'esmentar-ne alguns exemples d'allò més fructífers: penso en els nombrosos artistes que han interpretat l'obra d'Espriu (Manuel Cusachs, Josep M. Subirachs, Tàpies, Joan Descals...) o la de Miquel Martí i Pol (Joan Miró, Andreu Alfaro, Hernández Pijoan, Pujolboira, Kim Domene...) o en les representacions que Manuel Boix ha fet del *Tirant lo Blanc* o...

Tota aquesta introducció ve a tomb perquè una de les coses que més m'ha cridat l'atenció de les visites a les escoles que llegeixen llibres meus, al llarg de gairebé vint anys (amb el programa Lletres a les Aules, de la Institució de les Lletres Catalanes, a través de les editorials, o de forma independent), ha estat la capacitat de molts mestres de fer lectures o interpretacions plàstiques de les obres literàries que llegeixen els alumnes. No vull fer esment d'escoles concretes, perquè de ben segur que me'n deixaria, però sí que vull compartir amb vosaltres alguns dels exemples que més me n'han cridat l'atenció.

A partir de la lectura d'*En Griset* i *En Griset aventurer*, m'he trobat amb representacions plàstiques d'una gran qualitat i força, com per exemple la conversió de la porta d'entrada a l'aula en un arbre que no era altra cosa que el gran roure balmat a través del qual en Griset entra al

reialme de la Saviesa. També m'he trobat amb mòbils que omplien el sostre de l'aula amb tots els personatges que apareixen a les dues novel·les, humans i animals. I encara amb alguns Grisets de paper mâché que podien haver sortit perfectament de qualsevol botiga especialitzada en paper i que no m'hauria fet res de tenir en algun prestatge o graó de casa.

De *La nena que va pintar els cargols* sobretot en recordo els treballs amb plastilina, amb closques de cargols autèntiques i fins i tot amb galets, representant sempre els cargols multicolors que la Cristina, la protagonista de l'obra, un bon dia pinta, entre altres coses per impedir que el seu avi se'ls mengi en una bona cargolada.

De *La tortuga d'en Hans* potser és el llibre del qual s'han fet més treballs i més variats: tortugues de plastilina, tortugues de fang, tortugues amb mitges closques de nou... Fins i tot tortugues pastissos, que ens hem menjat per berenar en una festa compartida entre professors, pares i alumnes, al menjador de l'escola. Us puc assegurar que em recava haver de tallar aquelles obres d'art que no tenien pas ben res per envejar a les mones de pasqua més sofisticades. I murals immensos tant de la tortuga com d'en Hans. En concret tinc ben present una escola, que pràcticament visito cada any des que va sortir el llibre (2004), que cada vegada em sorprèn amb un mural diferent i de grans dimensions a la biblioteca i que aprofita per destacar-hi aspectes diversos de l'obra: els sentiments i les emocions, els indrets geogràfics que hi apareixen, la climatologia i les estacions, la tortuga mediterrània i el seu hàbitat... Jo mateix em sorprendc que un llibre pugui donar tant i tant!

De *Dos ratolins de bosc* se n'han fet des de representacions teatrals (amb teatralització del text, decorats, vestuari...), passant per racons amb reproduccions d'arbres i animals, sempre presents a l'obra, d'allò més diversos i materials d'allò més variats, de vegades tots reciclats. Ara bé, el més espectacular va ser la reproducció de diverses escenes de l'obra mitjançant dibuixos de mides gairebé naturals, retallats i col·locats en diversos indrets de l'escola. Tot un esclat de vida, de color i d'amistat, un dels temes fonamentals del conte, clarament present en algunes de les escenes.

Els tresors del bosc, juntament amb el poema "Animal racional", van ser, entre moltes altres coses, la font d'inspiració d'un quadre fet per l'Escola d'Art Apel·les Fenosa, del Vendrell, i que és una veritable al·legoria dels tresors que podem trobar al bosc: animals, fruites, plantes... També recordo el "Llibre de la natura" que va inspirar en una escola i que era una petita joia que ofería les bases per anar al bosc d'una manera correcta, respectant-ne al màxim tot el que ens ofereix, sigui quan hi anem a buscar bolets, a passejar, d'excursió o a fer-hi qualsevol tipus d'esport.

I podria seguir amb la majoria de títols perquè tots han servit, d'una manera o d'una altra, per a la creació de petites obres d'art. Sense anar més lluny de gairebé totes en conservo punts de llibres fets amb tota la il·lusió i amb tota la creativitat d'alumnes d'arreu.

I de tots els llibres, encara, en vull destacar, naturalment, les interpretacions que n'han fet els il·lustradors professionals i també les que n'han fet els alumnes. Dels primers en tinc exemples que gosaria

qualificar de curiosos, si més no per com criden l'atenció dels infants, que veuen uns mateixos personatges tractats de maneres molt diferents a partir de la lectura que n'han fet els il·lustradors, ja que d'una mateixa obra en tinc diverses interpretacions. Així, de *La nena que va pintar els cargols*, en tinc la lectura que en va fer la Maria Rius per a l'edició en català i la que en va fer Eva Zabalaren per a la basca. Dels mateixos personatges en tenim dues visions ben diferents, i no només per la manera com van vestits, naturalment. D'en Hans i la seva tortuga, els protagonistes de *La tortuga d'en Hans*, en podem veure tres interpretacions, també ben diverses: la de Carmen Queralt per a l'edició en català, en què els personatges traspuen una gran tendresa i semblen més ninos o peluixos que no pas humans; la de Rocío Martínez per a la castellana, molt més realistes en tot; i una d'inèdita, regal d'una nena a qui havia agradat molt el llibre i el pare de la qual és il·lustrador i dissenyador, Roger Quevedo, que va dibuixar un Hans molt proper als personatges dels dibuixos animats japonesos. Dels dibuixos dels nens, el primer que en puc dir és que han estat centenars els que n'he vist al llarg d'aquests anys, exposats a l'aula o als corredors de l'escola, enquadrats en treballs o en àlbums, alguns dels quals guardo com petits tresors. No cal dir que són d'allò més variats i subjectius, plens d'aquest to entre naïf i primitiu que tenen la majoria de dibuixos infantils.

I paro aquí, convençut que aquesta estreta relació entre literatura i arts plàstiques, que s'inculca des de ben petits als infants de les nostres escoles, perdurarà per molts anys i serà planter de futurs artistes que estimaran la literatura i la faran servir com a font d'inspiració en les seves obres.